

Uppdaterat Preliminärt reservatsförslag för ett naturreservat på Bonäsfältet

Inledning

Detta dokument är ett preliminärt och förenklat reservatsförslag. Det riktar sig främst till de markägare som berörs och presenterar kortfattat det område som är av intresse att skydda som naturreservat samt hur en sådan process går till. Delar av denna information har redan kommunicerats, och detta dokument utgör en sammanfattande beskrivning.

Detta preliminära reservatsförslag är ett underlag för fortsatta diskussioner. De gränser och föreskrifter som beskrivs nedan kan komma att ändras beroende på hur diskussionerna fortlöper.

Bakgrund och områdets naturvärden

Områdets betydelse har beskrivits i olika sammanhang genom åren. Bland annat beskrivs heden som nationell topplokal för fjälltaggsvampar i sandtallskog i Länsstyrelsens rapport *Fjälltaggsvampar och violgubbar (Rapport 2016:14)*. Morafältet, som Bonäsfältet är den del av, finns också upptaget i sin helhet som ett värdefullt landskapsavsnitt ur flera aspekter i *Naturvårdsprogram för Kopparbergs län* från 1988. Fler exempel finns som inte listas här. En inventering som gjordes på uppdrag av Länsstyrelsen hösten 2021 visade att det fanns många sällsynta svampar spridda över heden.

Bonäsfältet utgör en unik miljö. Tallskogen på flygsanddynerna medför speciella förutsättningar för en stor mångfald av arter. Inte minst har många sällsynta svampar sin livsmiljö på heden, knutna till platser där träden vuxit kontinuerligt under lång tid, om än stundtals mycket glest. Till och med så glest att sanddrift blev ett problem. Även den vackra mosippan växer på flera ställen. På fläckar där marktäcket nöts bort och sanden blottats kan även många insekter som är beroende av sandiga och varma miljöer leva. Sandtallskogar är ovanliga och viktiga miljöer som utgör en prioriterad naturtyp av Naturvårdsverket i skyddssammanhang.

Skog som brunnit är extra intressant ur naturvårdssynpunkt. Efter att en skogsbrand härjat delar av heden 2021 aktualiserades frågan om att undersöka möjligheterna att inrätta ett formellt skydd i form av ett naturreservat för brännan och omgivande skog.

Delar av området som föreslås för naturreservatsbildning är flitigt använt för rekreation, med en mängd stigar och leder som genomkorsar skogen. Ett naturreservat syftar främst till att bevara naturvärden, men områdets betydelse för friluftsliv och motion är också viktig, och hänsyn kommer att tas till det i utformningen av föreskrifter för reservatet

Diskussioner om naturreservat förs i dagsläget på en yta av drygt 200 ha och omfattar sju fastigheter, se karta nedan.

Förslag till gräns för naturreservat på Bonäsfältet

0 250 500 1 000 Meter

©Länsstyrelsen Dalarna, Bakgrundskarta © Lantmäteriet.

Teckenförklaring

- Förslag naturreservatsgräns
- Brandområde 2021

Syfte med reservatet

Syftet med naturreservatet är skapa förutsättningar för att vårda och bevara den värdefulla naturmiljö som den sedan länge existerande tallskogen på flygsandfältet utgör. I och med det bevaras även förutsättningarna för den stora biologiska mångfald som lever här. Artgrupper som särskilt berörs är sandgynnade svampar, insekter och växter.

För att bibehålla viktiga strukturer för dessa arter behövs viss skötsel av området. I ett historiskt perspektiv har den här typen av skog brunnit då och då. Många arter som utvecklats under de förhållandena är beroende av strukturer som uppstår efter brand. Naturvårdsbränning av avgränsade delområden under noggrant kontrollerade former är därför det mest naturliga sättet att bibehålla sådana strukturer, och är en vanlig skötselmetod i våra naturreservat. I detta område har en ganska stor vildbränna nyligen ägt rum, och kontrollerad bränning av ytterligare delar är något som är aktuellt först på längre sikt. Små fläckar kan även brännas för att underlätta fröspridning för mosippan. Det går också att i viss mån efterlikna brand genom olika åtgärder. Exempel på sådana åtgärder kan vara att skada träd så att kådflöden bildas, hjälpa till att bidra till att viktig död ved skapas lite snabbare eller skrapa undan lav- och mosstäcket så att sanden blottas i lämpliga lägen.

Syftet är också att ge möjligheter till friluftsliv och rekreation på ett sätt som inte skadar naturmiljöerna.

Syftet är sammanfattningsvis tänkt att uppnås genom att:

- området utvecklas fritt i vissa delar
- kontrollerade naturvårdsbränningar genomförs i valda delar där förutsättningar finns
- i det fall naturvårdsbränningar inte kan genomföras i valda delar av praktiska skäl vidtas mekaniska skötselåtgärder för att skapa substrat och miljöer såsom långsamväxande och kådriska träd, död ved, sandblottor och ljusöppna, varma luckor.
- undantag görs i föreskrifter som medger underhåll av bland annat leder och stigar som används frekvent

Förslag till föreskrifter

För att skydda de värden som reservatet syftar till att bevara tas föreskrifter fram. Föreskrifterna brukar delas upp i A-, B- respektive C-föreskrifter. A-föreskrifter inskränker markägare och andra med särskilda rättigheter att bedriva olika typer av verksamhet. B-föreskrifter anger att markägarna/rättighetsinnehavarna måste tåla att länsstyrelsen genomför beskriven skötsel och undersökningar i reservatet. C-föreskrifter riktar sig till allmänheten och anger vilka förbud de måste foga sig efter.

Nedan räknas de föreskrifter upp som preliminärt föreslås gälla för Bonäsfältets naturreservat.

A-föreskrifter riktade till markägare och andra med rätt att nyttja marken

Det är förbjudet att:

1. anordna upplag, gräva, schakta eller på annat sätt skada marken i motsvarande omfattning,
Beträffande nyanläggning av motionsspår och discgolfbanor är detta enbart tillståndspliktigt, se A7.
2. avverka skog och utföra skogsvårdande åtgärd samt att upparbeta och ta bort dött träd eller vindfälle, med följande undantag:
 - a) befintliga sikt- och skjutgator får underhållsröjas,
 - b) enstaka grenar och sly får röjas för att kunna se rågångsmarkeringar,
3. gödsla, återföra aska i gödningssyfte eller använda bekämpningsmedel,
4. anlägga mark- eller luftledning, uppföra ny byggnad, mast eller annan anläggning, med följande undantag:
 - a) enklare konstruktion av naturmaterial får uppföras vid jaktpass,
5. plantera in, så eller sätta ut växter, djur eller andra organismer,
6. utfodra djur, lägga ut åtel eller vidta andra åtgärder för att locka eller samla djur till vissa platser, med följande undantag:
 - a) saltsten får sättas upp,
 - b) den urtagna räntan från älg, rådjur och andra jaktbara arter får lämnas,
 - c) småfåglar får utfodras.

Vidare är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

1. anlägga nya motionsspår och discgolfbanor.

B-föreskrifter angående vad markägare och rättighetsinnehavare måste tåla:

1. utmärkning av naturreservatet, uppsättning av informationstavlor samt anläggning och underhåll av leder, anordningar och andra anläggningar för friluftslivets behov enligt föreskriftskarta,
2. skötsel och restaurering genom kontrollerad naturvårdsbränning i områden som framgår av föreskriftskarta. I begreppet innefattas förberedande åtgärder såsom borttagande av mindre granar eller gränssäkrande åtgärder, t.ex. anläggande av mineraljordssträngar eller borttagande av vissa träd som utgör en säkerhetsrisk längs gränsen.
3. tillskapande av sandblottor, borttagande av vissa träd för att skapa ljusöppna varmare ytor, friställande av naturvärdesträd samt tillfogande av skador på tallar genom exempelvis katning inom område som framgår av föreskriftskarta,
4. åtgärder i syfte att motverka skador som orsakas av invasiva arter eller för området främmande arter,
5. undersökningar för uppföljning av skötselplanen och naturreservatets syfte.

C-föreskrifter riktade till allmänheten

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. skada växande eller döda – stående eller omkullfallna – träd, stubbar och buskar, med följande undantag:
 - a. mindre, löst liggande grenar och kvistar får samlas in i syfte att göra upp eld.

Slutligen är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

gräva upp växter, plocka vedlevande svampar eller samla in djur (t.ex. insekter).

Generella undantag från föreskrifterna

Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, att utföra de insatser som behövs för naturreservatets vård och skötsel, och som framgår av föreskrifterna under B. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för uppföljning av bevarandemål och åtgärder, eller vid tillsyn.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för normalt underhåll av de vägar och ledningar/ledningsgator som syns på beslutskartan. Med normalt underhåll

avses sådana åtgärder som syftar till att upprätthålla anläggningarna i dagens utformning, utbredning och funktion.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för underhåll och skötsel av de motionsspår, leder och stigar, markörskydd i anslutning till jaktstigen eller discgolfbanor som finns i reservatet. Med skötsel och underhåll avses åtgärder som att röja undan mindre uppväxande träd och kvistar och småträd som växer in över anläggningen, utjämning av underlaget och att byta ut markeringar och stolpar. Träd som fallit över markerade leder och övriga stigar får kapas, lyftas undan och lämnas kvar inom reservatet. Samma sak gäller för kantträd som gränsar mot skjutbanan.

Förtydliganden gällande föreskrifterna

I enlighet med föreskrift A7 krävs enbart tillstånd för anläggande av nya motionsspår med eller utan belysning samt discgolfbanor. Åtgärderna är efter tillståndsgivande inte förbjudna. Tillståndskravet är främst till för att möjliggöra en dialog om åtgärderna, så att bästa möjliga hänsyn kan tas vid utförandet.

Terrängkörning regleras inte för rättighetsinnehavare i A-föreskrifterna, vilket delvis grundas på behovet för markägarna att ha fortsatt tillträde till sina skiften vid skogsbruksåtgärder på andra sidan reservatet. Sådan körning, liksom transport av fällt vilt samt körning i vissa andra situationer regleras genom terrängkörningslagen och påverkas inte av reservatsföreskrifterna.

I föreskrift C3 förbjuds att utan Länsstyrelsens tillstånd gräva upp växter, plocka vedlevande svampar, samt att samla in djur. Matsvamp och bär får plockas i naturreservatet.

Så går det till att bilda ett naturreservat – i korthet

Dialog med markägare

Länsstyrelsen har gått igenom olika underlag och bedömt området som intressant och prioriterat att skydda som naturreservat. Inledande dialog med berörda markägare har därefter genomförts och en ekonomisk värdering har gjorts för de fastigheter där ägarna gett sitt medgivande.

Markägare och rättighetsinnehavare kan även fortsättningsvis lämna förslag på justeringar av reservatsgränsen, föreslagna föreskrifter eller annat man vill uppmärksamma. Sedan får en dialog föras med respektive förslagslämnare för att diskutera dessa frågor.

Markägarna ersätts ekonomiskt

Värderingen utförs av en oberoende konsult enligt etablerad metodik för fastighetsvärdering i Sverige.

Värderingsarbetet kan vara av två slag. Det första och vanligaste är förslag på intrångsersättning, d.v.s. en summa som markägaren erbjuder om denne väljer att stå kvar som markägare efter att reservatsbildningen är genomförd. Intrångsersättningen ska motsvara den marknadsvärdesminskning som reservatets föreskrifter orsakar, med ett påslag av 25%.

En annan typ av värdering är att beräkna marknadsvärdet, en uppskattning av det mest sannolika priset för marken om den skulle säljas på den öppna marknaden vid tiden för reservatsbildningen. Det ger ett ekonomiskt lägre belopp än intrångsersättning.

Värderingen sänds över till markägarna av en förhandlarkonsult som för statens talan i de fortsatta ersättningsförhandlingarna. Konsulten/förhandlaren diskuterar med respektive markägare om alternativen. I samtalen har markägaren möjlighet att påpeka sådant som anses som felaktigheter i värderingen, eller andra argument som kan föranleda att ersättningsbeloppen ändras.

Den markägare som inte vill förhandla personligen kan anlita ett ombud som företrädare. Naturvårdsverket betalar ombudets kostnader upp till en rimlig nivå. Meddela förhandlaren om ni har ett ombud ni önskar anlita så hjälper denne till med det avtal som behövs för att ombudet ska godkännas och få betalt.

När man kommit överens sluts ett avtal mellan förhandlaren och markägaren. I det fall marken sålts till staten görs en lantmäteriförrättning.

Lantmäteriarbeten

Innan ett beslut fattas görs ett inmättningsarbete av Skogsstyrelsen/Lantmäteriet. Reservatsgränsen märks då även upp preliminärt i terrängen.

Beslutshandlingar författas

När diskussionerna med sakägarna om reservatets avgränsning och föreskrifter är klara påbörjas arbetet med att författa reservatets beslutshandlingar. Det är de dokument som framöver kommer att reglera vad man får göra i reservatet och hur det ska skötas.

Innan beslut fattas sänds beslutshandlingarna på remiss till markägare samt till andra sakägare och myndigheter. Efter att svaren på remissen inkommit arbetas de in i beslutet. Vid stora justeringar remitteras det åter till berörda för synpunkter.

Reservatet träder i kraft med möjligheter att överklaga

När landshövdingen undertecknat beslutshandlingarna delges de till alla berörda mark- och sakägare. Om någon av mark- eller sakägarna motsätter sig innehållet i beslutet kan det överklagas inom 3 veckor till regeringen. Om ingen överklagan inkommer inom denna tid träder naturreservatet i kraft och blir därmed giltigt.

Avslutande moment

När reservatet trätt i kraft märks det ut i terrängen samt iordningställs för allmänheten med skylt och eventuella anordningar. Ibland ordnas en officiell invigning av reservatet en tid därefter.

Preliminär tidsplan för bildandet av Bonäsfältets naturreservat

2023-2024	Förhandling om ersättning Diskussioner om ändringar i beslut och skötselplan
2024	Fortsatta förhandlingar Ersättningar betalas ut
2025	Inmätning Remittering Beslut fattas

När beslutshandlingar kan färdigställas beror delvis på hur förhandlingar och utbetalningar fortlöper i tid. Det är många moment i processen att bilda ett naturreservat, vilket gör att tidsplanen kan komma att ändras innan allt är klart.

Om du vill kontakta länsstyrelsen

Välkommen att kontakta mig, Kristin Persdotter, för frågor på telefon 010-2250 03 65 eller via e-post

kristin.persdotter@lansstyrelsen.se.

Det går även bra att ringa till Länsstyrelsens växel. Telefonnummer finn längst ned på första sidan.

Brev, e-post, minnesanteckningar från möten och viktig information nedtecknad vid telefonsamtal registreras som inkomna handlingar i Länsstyrelsen diarium. Det betyder att dessa dokument blir allmänna handlingar och kan begäras ut av alla medborgare.

Övriga kontaktpersoner

Följande personer är knutna till reservatsärendet. Vilken roll de har i arbetet framgår av beskrivningen.

Förstahandsansvarig

Kristin Persdotter Tel. 010-225 03 65
Kristin.persdotter@lansstyrelsen.se

Har huvudansvaret för att driva reservatsärendet. Informerar markägare och sakägare om reservatsbildningen och för diskussioner med dessa om alla frågor som inte har med ekonomisk ersättning att göra. Skriver beslut och skötselplan.

Andrahandsansvarig

Lennart Bratt Tel. 010-225 03 23
Lennart.bratt@lansstyrelsen.se

Har andrahandsansvar i händelse att den förstahandsansvarige inte är tillgänglig.

Inmätning

Skogsstyrelsen, utförande person ej klart i dagsläget.

Ansvarar för att mäta in gräns och fastigheter i det blivande reservatet.

Värderare

Jerk Eriksson, Svefa AB Tel. 010-603 86 37

Ansvarar för att ta fram ekonomisk värdering av fastigheterna i reservatet.

Förhandlare

Mats Josefsson, Svefa AB Tel. 010-603 86 20

Ansvarar för att förhandla med markägarna om ekonomisk ersättning för reservatsbildningen.